

TDRI

รายงานที่ตีอาร์ไอ

ฉบับที่ **158**
พฤศจิกายน
2562

ทัศนคติต่อแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย
ตามมิติด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ
และด้านความมั่นคงของประเทศ

บรรณาธิการบริหาร

จิรากร ยี่งโพลย์วงศ์

กองบรรณาธิการ

วิไลนา กาญจนานันท์

ออกแบบ

wrongdesign

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ได้เผยแพร่ “รายงานที่ตีอาร์ไอ” (ชื่อเดิมว่า “สมุดปกขาวทีดีอาร์ไอ”) มาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2536 โดยคัดสรรกลั่นกรองงานวิจัยต่างๆ มานำเสนออย่างเรียบง่ายเพื่อจุดประกายให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์

“รายงานที่ตีอาร์ไอ” มีโอกาสรับใช้สังคมไทยมาตลอด ทั้งเป็นรายสะดวก และปรับมาเป็นรายเดือนในระยะต่อมา อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ฉบับที่ 118 เป็นต้นไป “รายงานที่ตีอาร์ไอ” จะมาพบผู้อ่านเป็นรายสะดวก พร้อมทั้งยังคงนำเสนอเรื่องราวต่างๆ อย่างเรียบง่ายแบบเป็นมิตรต่อความสนใจใคร่รู้ของผู้อ่านทั่วไปเช่นเดิม

ที่มา: บทสรุปผู้บริหาร รายงานเรื่องการวิจัยเชิงสังเคราะห์ เรื่องทัศนคติต่อแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ตามมิติด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคงของประเทศ โดย ดร. ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และคณะ รายงานฉบับสมบูรณ์นำเสนอสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) เมื่อเดือนกันยายน 2561

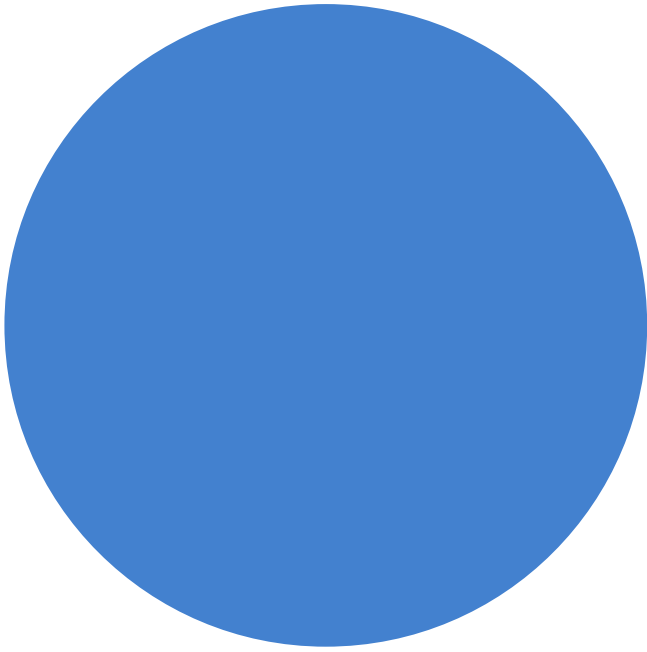

ทัศนคติต่อแรงงานข้ามชาติ ในประเทศไทย ตามมิติด้าน สาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคงของ ประเทศ

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ได้ให้ความสำคัญที่จะพัฒนาแนวทางการจัดการและปรับปรุงระบบหลักประกันและบริการทางสุขภาพให้แก่แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย โดยอาศัยองค์ความรู้และข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานสู่การพัฒนาตามแผนงานวิจัยกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ โดย สวรส. ได้สนับสนุนทุนวิจัยให้แก่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เพื่อดำเนินการวิจัยเชิงสังเคราะห์ เรื่องทัศนคติต่อแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ตามมิติด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคงของประเทศ โดยมี รศ.ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ เป็นหัวหน้าโครงการฯ

การศึกษาค้างนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์งานวิจัยและนโยบายหรือกฎระเบียบของภาครัฐเกี่ยวกับทัศนคติของคนไทยที่มีต่อแรงงานข้ามชาติ ทั้งเมียนมา ลาว และกัมพูชา ในมิติด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคงของประเทศ และเพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของทัศนคติของคนไทยต่อนโยบายในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสังเคราะห์ (Research Synthesis) ที่ผสมผสานการศึกษาวิจัยเอกสาร การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ และการสนทนากลุ่มย่อย

ผลการศึกษาโดยสรุปชี้ให้เห็นว่า ทัศนคติของคนไทยต่อแรงงานข้ามชาติมีความหลากหลาย ทั้งด้านดีและไม่ดี เป็นพลวัตกันในมิติต่างๆ ตามบริบทของคนไทย เช่น คนไทยทั่วไป แรงงานไทย นายจ้างไทย เจ้าหน้าที่และบุคลากรไทย ฯลฯ ในช่วงเวลาของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น สำหรับการกำหนดนโยบายบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติเกิดขึ้นภายใต้แบบแผนทางความคิดที่ว่าด้วยการรักษาความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ จึงทำให้ผู้กำหนดนโยบายกำหนดนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับคนข้ามชาติและแรงงานข้ามชาติอย่างเข้มงวด นอกจากนี้ แบบแผนทางความคิดที่ว่าด้วยการรักษาความมั่นคงของประเทศยังมีอิทธิพลครอบคลุมไปในมิติทางเศรษฐกิจและมิติทางสาธารณสุขด้วย

มิติด้านสาธารณสุข

คนไทยมีทัศนคติที่ดีในแง่มุมมองของการให้สิทธิในการเข้าถึงบริการด้านการดูแลรักษาพยาบาลแก่แรงงานข้ามชาติ รวมถึงการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมของที่พักอาศัยของแรงงานข้ามชาติด้วย ในแง่ของการให้บริการของบุคลากรทางสาธารณสุขเองก็สะท้อนให้เห็นว่า มีความเต็มใจที่จะให้การดูแลรักษาพยาบาลคนไข้ที่เป็นแรงงานข้ามชาติ ด้วยมาตรฐานการรักษาเดียวกันกับที่คนไทยได้รับอย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีทัศนคติอีกด้านหนึ่งในลักษณะของการตั้งคำถามว่า ชุดสิทธิประโยชน์ในการให้บริการสุขภาพที่แรงงานข้ามชาติน่าจะได้รับนั้นควรเป็นเท่าใด จำเป็นหรือไม่ที่ต้องให้ครอบคลุมทุกอย่างเหมือนกับคนไทย เช่น การได้รับความคุ้มครองตามสิทธิประกันสังคมทั้ง 7 กรณี หรือแม้แต่กรณีการคลอดบุตร เป็นต้น เหตุผลที่ต้องตั้งคำถามถึงชุดสิทธิประโยชน์ที่แรงงานข้ามชาติควรจะได้รับ เนื่องจากเกี่ยวโยงไปถึง 2 ประเด็นคือ (1) ชุดสิทธิประโยชน์หรือบริการสุขภาพบางอย่างที่คนไทยเองยังไม่มีโอกาสเลือกใช้บริการได้เท่ากับแรงงานข้ามชาติ และ (2) เรื่องงบประมาณและภาระค่า

ใช้จ่ายที่ภาครัฐต้องบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังมีประเด็นพฤติกรรมของแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาใช้บริการสุขภาพแต่ไม่ยอมจ่ายค่ารักษาพยาบาล และส่งต่อข้อมูลไปยังกลุ่มเพื่อนว่า โรงพยาบาลที่ตนมารักษาไม่ต้องจ่ายค่าบริการ ทำให้แรงงานข้ามชาติจำนวนมากเกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบ (ไม่ยอมจ่ายค่ารักษา) พฤติกรรมเช่นนี้มีผลทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีและเกิดทัศนคติเชิงลบต่อแรงงานข้ามชาติ

โรคระบาดและการเป็นพาหะนำโรคของแรงงานข้ามชาติเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ถูกสะท้อนผ่านงานวิจัยที่ผ่านมาว่า ในอดีตบุคลากรทางสาธารณสุขและคนไทยมองว่า แรงงานข้ามชาติเป็นต้นเหตุให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อที่ประเทศไทยสามารถควบคุมได้แล้ว ให้กลับมาระบาดใหม่อีกครั้ง เช่น โรคเท้าช้าง และวัณโรค แต่จากการสนทนากลุ่มย่อยพบว่า ความคิดดังกล่าวได้เปลี่ยนไปในสถานการณ์ปัจจุบัน บุคลากรทางสาธารณสุขและคนไทยมีทัศนคติที่ดีขึ้น เพราะเข้าใจว่าโรคติดต่ออย่างเช่นวัณโรคอาจไม่ได้เกิดจากแรงงานข้ามชาติเท่านั้น คนไทยเองก็มีโอกาสที่จะเป็นต้นเหตุของการแพร่ระบาดของโรคได้เช่นกัน ในขณะที่ภาครัฐและสถาน

บริการสุขภาพต่างก็ได้พยายามหาวิธีการติดตามปัญหาโรคติดต่อของแรงงานข้ามชาติ เพื่อป้องกันและควบคุมโรคอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมที่พักอาศัยของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งผูกโยงกับวัฒนธรรมของชนชาติ ที่เป็นความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม เช่น การเคี้ยวหมากของแรงงานเมียนมา ที่ทำให้ภาพลักษณ์ภายนอกของแรงงานเมียนมาดูไม่สะอาด สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเกิดทัศนคติที่ไม่ดีของคนไทยต่อแรงงานข้ามชาติ ส่วนประเด็นการดูแลสิ่งแวดล้อมที่พักอาศัยมีผลต่อการเกิดทัศนคติของคนไทยในชุมชน มีคนไทยที่อยู่ร่วมชุมชนเดียวกับแรงงานข้ามชาติที่มีทัศนคติในทางลบ เนื่องจากได้เห็นสภาพที่พักอาศัยของแรงงานข้ามชาติที่สกปรก ทั้งนี้ มีองค์กรพัฒนาเอกชนที่พยายามเข้าไปให้ความรู้ในการรักษาความสะอาดที่พักอาศัยให้กับแรงงานข้ามชาติในชุมชน รวมทั้งพยายามสร้างเวทีของการมีส่วนร่วมระหว่างคนไทยและแรงงานข้ามชาติในชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

ประเด็นการอยู่ร่วมกันและการมีส่วนร่วมระหว่างคนไทยกับแรงงานข้ามชาติในชุมชน พบว่า การที่คน

ไทยจะมีทัศนคติที่ดีและยอมรับการมีตัวตนอยู่ในชุมชนของแรงงานข้ามชาติ เกิดจากการมีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะทำให้คนไทยเข้าใจวิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติมากขึ้น การเข้าใจบริบทของกันและกันนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีและการแสดงออกอย่างเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันแรงงานข้ามชาติเองก็ต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับบริบทของสังคมไทยด้วยเช่นกัน

มิติด้านเศรษฐกิจ

ส่วนใหญ่เป็นมุมมองที่ได้จากนายจ้างและแรงงานไทย ซึ่งในภาพรวมมีทัศนคติที่ดีต่อแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะประเด็นความจำเป็นในการจ้างงาน เนื่องจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและตลาดแรงงานไทยเกิดภาวะขาดแคลนแรงงานระดับล่าง จึงจำเป็นต้องใช้แรงงานข้ามชาติเข้ามาทดแทนแรงงานไทยในบางอุตสาหกรรม เช่น ภาคการผลิต ภาคการก่อสร้าง และภาคการประมง ดังนั้น นายจ้างภาคเอกชนจึงมีมุมมองทางความคิดต่อแรงงานข้ามชาติในประเด็นนี้ไปทางบวกอย่างชัดเจน ทำให้นายจ้างไทยหันมาให้ความสำคัญกับแรงงานข้ามชาติมากขึ้นด้วย เช่น โรงงานอุตสาหกรรมบางแห่งให้สถานะหัวหน้าคนงานแก่แรงงานข้ามชาติที่มีทักษะและสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ เพื่อจะได้ทำหน้าที่ในการสื่อสารถ่ายทอดคำสั่งจากนายจ้างไทยไปสู่แรงงานข้ามชาติคนอื่นๆ ในโรงงาน สร้างความภาคภูมิใจให้แก่แรงงานข้ามชาติอย่างมาก นอกจากนี้ ยังมีองค์กรต่างๆ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะแรงงานข้ามชาติและดำเนินการให้ความรู้และฝึกอบรมทักษะต่างๆ ให้แรงงานข้ามชาติมากขึ้น

ในส่วนของแรงงานไทยมีทั้งส่วนที่มีทัศนคติที่ดีและไม่ดีต่อแรงงานข้ามชาติในสถานประกอบการ กล่าวคือ แรงงานไทยส่วนหนึ่งมองว่า แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานเป็นการทดแทนความขาดแคลนในอาชีพที่แรงงานไทยไม่นิยมทำ เช่น งานสกปรกอย่างการประมง

งานหนักอย่างการก่อสร้าง นอกจากนี้ บางโรงงานอุตสาหกรรมมีการแยกบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานข้ามชาติ จึงทำให้แรงงานทั้ง 2 กลุ่มทำงานและอยู่ร่วมกันได้อย่างไม่มีปัญหา อย่างไรก็ตาม ยังคงมีแรงงานไทยอีกส่วนหนึ่งที่มีทัศนคติทางลบต่อแรงงานข้ามชาติในแง่ที่ว่า แรงงานข้ามชาติมาจากชนชาติที่ด้อยกว่าชนชาติไทย ดังนั้น แรงงานไทยควรจะได้รับสถานะต่างๆ ที่เหนือกว่าแรงงานข้ามชาติ จนเกิดการร้องเรียนสิทธิของแรงงานไทยในประเด็นนี้ขึ้น

อีกประเด็นสำคัญคือเรื่องอาชีพและการแย่งงานคนไทย อย่างที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า แรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่เข้ามาทำงานเพื่อทดแทนแรงงานไทยในบางอาชีพที่คนไทยไม่นิยมทำ แต่ก็มีปรากฏการณ์ให้เห็นว่ามีแรงงานข้ามชาติบางส่วนที่มีศักยภาพและสามารถผันตัวมาเป็นผู้ประกอบกิจการในชุมชน แน่แน่นอนว่าน่าจะเป็นการทำงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามแรงงานข้ามชาติทำ ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ประเด็นดังกล่าวนี้มีเสียงสะท้อนจากผู้ประกอบการคนไทยในชุมชนที่รู้สึกไม่ชอบใจ และคิดว่าแรงงานข้ามชาติจะเข้ามาแย่งงานแย่งอาชีพคนไทย ซึ่งในอดีตคนไทยไม่เชื่อว่าแรงงานข้ามชาติจะเข้ามาแย่งงานคนไทย แต่ปัจจุบันคนไทยเริ่มรู้สึกไม่ดีและเชื่อว่าแรงงานข้ามชาติจะเข้ามาแย่งงานคนไทยแน่นอน

มิติด้านความมั่นคงของประเทศ

สำหรับทัศนคติของคนไทยในสังคมในมิติด้านความมั่นคงของประเทศได้สะท้อนออกมาให้เห็นในเชิงลบ จากความหวาดระแวงต่อแรงงานข้ามชาติในชุมชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการเล่นพนัน หวย ไฟ ไฮโล พนันผลฟุตบอล ปัญหายาเสพติดผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทะเลาะวิวาทกันในชุมชน และการที่คนไทยไม่สามารถแยกแยะได้ว่าแรงงานข้ามชาติคนใดที่เข้าเมืองและทำงานถูกกฎหมายหรือผิดกฎหมาย

ประเด็นปัญหาเหล่านี้ถูกมองว่ามีผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนไทย ซึ่งเกิดจากแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะแรงงานข้ามชาติที่เข้าเมืองและทำงานแบบผิดกฎหมาย

ประเด็นแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยแบบผิดกฎหมายเป็นประเด็นใหญ่ในมิติด้านความมั่นคงของประเทศ เพราะมีข้อมูลที่ชี้ว่า แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องไปถึงปัญหาการนำเข้าแรงงานโดยการลักลอบเข้าเมือง ซึ่งก่อให้เกิดช่องว่างในการแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติด้วยการค้ามนุษย์ และการทุจริตของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประเด็นดังกล่าวนี้ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อออกสู่สาธารณะ เป็นการตอกย้ำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลด้านลบของแรงงานข้ามชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งทำให้คนไทยรับรู้และเข้าใจว่า แรงงานข้ามชาติสร้างปัญหาให้กับสังคมไทยมากกว่าสร้างผลประโยชน์ และนำไปสู่การเกิดทัศนคติและการแสดงท่าทีที่ไม่เหมาะสมต่อแรงงานข้ามชาติ

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อมูลที่ชี้ให้เห็นอีกด้านหนึ่งว่า ในมิติด้านความมั่นคงของประเทศยังมีคนไทยส่วนหนึ่งที่มีทัศนคติที่ดีต่อแรงงานข้ามชาติ ซึ่งเกิดจากการได้ทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนไทยและแรงงานข้ามชาติในชุมชน คนไทยได้รับรู้ข้อมูลและเห็นวิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลทำให้ทัศนคติและพฤติกรรมการแสดงออกของคนไทยเปลี่ยนไปในทางที่ดี รวมทั้งความพยายามบริหารจัดการปัญหาแรงงานข้ามชาติของภาครัฐ ที่เน้นดำเนินการให้แรงงานข้ามชาติเข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่คนไทย

นอกจากนี้ ผลการศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นปัจจัยกำหนดสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและการแสดงออกของคนไทยต่อแรงงานข้ามชาติให้เป็นไปในรูปแบบที่เหมาะสม ได้แก่ การสื่อสารสาธารณะ เพื่อทำความเข้าใจบริบทในมิติต่างๆ ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านความมั่นคงของประเทศ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสาธารณสุข

ซึ่งเกี่ยวข้องกับที่อยู่ร่วมกันของคนทุกคน ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ เพราะจะนำไปสู่การรับรู้สถานการณ์ข้อเท็จจริงที่ชัดเจน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบาย และการแสดงท่าทีที่เหมาะสมซึ่งกันและกันของคนไทยและแรงงานข้ามชาติ นอกจากนี้ การสร้างเวทีของการมีส่วนร่วมระหว่างคนไทยกับแรงงานข้ามชาติให้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกัน จะสร้างจุดเปลี่ยนสำคัญในการรับรู้และเข้าใจวิถีชีวิตของแรงงานข้ามชาติและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ มุมมองความคิด ตลอดจนหน้าที่ที่คนไทยจะแสดงออกต่อแรงงานข้ามชาติได้ดีขึ้น

คณะวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเชิงสังเคราะห์ เรื่องทัศนคติต่อแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการปัญหาแรงงานข้ามชาติ ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในวงการวิชาการเพียงส่วนหนึ่ง แต่การต่อยอดเชิงวิชาการในประเด็นเดียวกันนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับประเทศ คณะวิจัยขอเสนอแนะว่า ในแวดวงวิชาการและงานวิจัย ควรช่วยกันศึกษาและผลิตองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง รวมถึงเป็นองค์ความรู้ที่สนับสนุนการทำงานและการพัฒนาประเทศของหน่วยงานภาครัฐ ดังนี้

1. ควรศึกษาในประเด็นการเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ ทั้งกลุ่มที่เข้าเมืองและทำงานอย่างถูกกฎหมาย กลุ่มที่เข้าเมืองและทำงานอย่างผิดกฎหมาย กลุ่มแรงงานข้ามชาติตามแนวชายแดนที่เข้ามาทำงานในลักษณะไปเช้า-เย็นกลับ รวมถึงกลุ่มผู้ติดตามแรงงานข้ามชาติ ว่าแต่ละกลุ่มเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างไร และบริการสุขภาพที่ได้รับบริการนั้นเป็นบริการรูปแบบใด โดยแรงงานแต่ละ

2. กลุ่มเข้าถึงและใช้บริการสุขภาพแตกต่างกันหรือไม่
2. ควรศึกษารูปแบบการให้บริการสุขภาพและชุดสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมกับแรงงานข้ามชาติกลุ่มต่างๆ รวมถึงการศึกษาในเชิงเศรษฐศาสตร์ว่า รูปแบบบริการและชุดสิทธิประโยชน์ที่จัดบริการให้แรงงานข้ามชาติจะสร้างผลกระทบ ทั้งด้านต้นทุนและผลตอบแทนแก่สถานบริการสุขภาพและภาครัฐอย่างไร
3. ควรศึกษารูปแบบการจ่ายและ/หรือความเต็มใจจะจ่าย (Willingness to pay) ของนายจ้างไทยและแรงงานข้ามชาติ เพื่อซื้อประกันสุขภาพและประกันสังคมที่เหมาะสมว่าเป็นอย่างไร และจะนำไปออกแบบรูปแบบที่เหมาะสมได้อย่างไร
4. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community-Based Participatory Research: CBPR) ในประเด็นการเรียนรู้วิถีชีวิตและการอยู่ร่วมกันของคนไทยและแรงงานข้ามชาติที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างทัศนคติและความเข้าใจในทางบวกต่อแรงงานข้ามชาติ ทั้งนี้ การศึกษาควรอยู่ในรูปแบบของการวิจัยเชิงทดลอง ออกแบบกิจกรรมให้ทำร่วมกัน โดยแบ่งกลุ่มการศึกษาตามปัจจัย เพศ กลุ่มอายุ อาชีพ การศึกษา และอื่นๆ เพื่อผลต่อทัศนคติในแต่ละกลุ่มคนไทยว่าการเรียนรู้วิถีชีวิตร่วมกันกับแรงงานข้ามชาติมีผลเป็นบวกหรือลบ เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถออกแบบนโยบายต่อปัจจัยและมิติต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม
5. ควรศึกษาประเด็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานแรงงานข้ามชาติในสาขาอาชีพต่างๆ ว่ามีมูลค่าเท่าใด มีส่วนร่วมในการเพิ่มรายได้ให้กับประเทศหรือไม่ อย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบาย
6. ควรศึกษาประเด็นการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องว่า การดำเนินนโยบายบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ยังมีช่องว่างในการดำเนินนโยบายและช่อง

ว่างในการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ หรือไม่ และควรปรับปรุงช่องว่างดังกล่าวนี้อย่างไร เพื่อให้การบริหารจัดการปัญหาแรงงานข้ามชาติมีประสิทธิภาพมากขึ้น

7. ควรศึกษารูปแบบความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการปัญหาแรงงานข้ามชาติอย่างสมดุล ทั้งในมิติด้านความมั่นคงของประเทศ มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านสาธารณสุขและสิทธิมนุษยชน
8. ควรขยายขอบเขตองค์ความรู้จากงานวิจัยไปสู่การเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐในฐานะผู้มีอำนาจกำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างมากในการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติให้เป็นระบบและสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ ควรดำเนินการดังนี้

1. สนับสนุนให้มีการสื่อสารสาธารณะและข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติ เช่น ข้อมูลสถานการณ์แรงงานข้ามชาติในประเทศไทยของหน่วยงานรัฐ และสื่อสารเหตุผลความจำเป็นของการจ้างงานแรงงานข้ามชาติให้ชัดเจน เป็นต้น

สำนักงานประกันสังคมและกรมการจัดหางานต้องเน้นการประชาสัมพันธ์และการทำงานเชิงรุก ให้ทั้งกลุ่มนายจ้างและแรงงานข้ามชาติเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการเข้าสู่ระบบประกันสังคม

กระทรวงสาธารณสุขต้องเน้นการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของหลักประกันสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติและผู้ติดตาม รวมถึงควรให้ความรู้เกี่ยวกับค่าใช้จ่าย และการเข้าถึงชุดสิทธิประโยชน์ในการรับบริการสุขภาพด้วย

2. จัดการปัญหาขั้นตอนและกระบวนการนำเข้าและการออกใบอนุญาตทำงานของแรงงานข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพ เช่น ลดระยะเวลาการรับบริการ และบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 อย่างจริงจัง โดยต้องประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากพระราชกำหนดฉบับดังกล่าวนี้ด้วย
3. สนับสนุนให้ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเข้ามาช่วยดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติ ในส่วนที่ภาครัฐไม่จำเป็นต้องดำเนินการเอง หรือที่ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการได้ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ ภาครัฐต้องตัดสินใจให้ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ ภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐ และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
4. สนับสนุนให้เกิดการศึกษาและวิจัยในประเด็นที่สำคัญและเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการเชิงนโยบาย โดยภาครัฐต้องนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาเป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย
5. สนับสนุนให้มีการจัดเวทีวิชาการ (symposium) ขนาดใหญ่ เพื่อให้ภาควิชาการด้านแรงงานข้ามชาติได้นำเสนอผลการศึกษาและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัยต่างๆ ให้ภาครัฐได้รับทราบโดยตรง ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้กำหนดนโยบาย